

Tonko Barčot, Vinko Didović, Franc Križnar

Profesor od zunaj

Glasbena in pedagoška dejavnost Danijela Danila Gruma na Korčuli in Pelješcu v tridesetih letih 20. stoletja

BARČOT Tonko, Državni arhiv v Dubrovniku, Arhivski zbirni center Korčula-Lastovo, Mratin bb, HR-20275 Žrnovo, Hrvaška, tonko.barcot@dad.hr

DIDOVIĆ Vinko, Osnovna šola „Josip Pupačić“, Trg kralja Tomislava 1, HR-21310 Omiš, Hrvaška, vinkodidovic@gmail.com

KRIŽNAR Franc, Reteče 127, SLO-4220 Škofja Loka, Slovenija, franc.kriznar@siol.net

37.012:78(497.58) "193":929Grum D.D.
929Grum D.D.

PROFESOR OD ZUNAJ

Glasbena in pedagoška dejavnost Danijela Danila Gruma na Korčuli in Pelješcu v tridesetih letih 20. stoletja

Leta 2016 je bila v Arhivskem zbirnem centru Korčula-Lastovo (Žrnovo, Hrvaška) postavljena razstava, ki prikazuje družbena gibanja v Žrnovem na otoku Korčuli do sredine 20. stoletja. V tem delu razstave je bil še posebej izpostavljen primer angažiranosti slovenskega glasbenega pedagoga v tridesetih letih prejšnjega stoletja. Kasnejša analiza virov in literature je pokazala, da je šlo za Slovenca Danijela Danila Gruma, sina organista in skladatelja Antona Gruma. Besedilo predstavlja pot do identifikacije neznanega glasbenega pedagoga, podaja njegove osnovne biografske podatke in opiše njegovo delovanje na Pelješcu in Korčuli na predvečer druge svetovne vojne. Zaključne misli so povezane s pomenom Grumove zapuščine.

Ključne besede: Danijel Danilo Grum, glasbena pedagogika, Žrnovo, Korčula, Janjina, Pelješac

BARČOT Tonko, PhD, State Archives in Dubrovnik – Korčula-Lastovo Archival Collection Centre, Mratin bb, HR-20275 Žrnovo, Croatia, tonko.barcot@dad.hr

DIDOVIĆ Vinko, Primary School “Josip Pupačić”, Trg kralja Tomislava 1, HR-21310 Omiš, Croatia, vinkodidovic@gmail.com

KRIŽNAR Franc, Reteče 127, SI-4220 Škofja Loka, Slovenia, franc.kriznar@siol.net

37.012:78(497.58) "193":929Grum D.D.
929Grum D.D.

PROFESSOR FROM THE OUTSIDE

The Musical and Educational Activities of Danijel Danilo Grum on Korčula and Pelješac in the 1930s

In 2016, an exhibition was mounted at the Korčula-Lastovo Archival Collection Centre (Žrnovo, Croatia), presenting social developments in Žrnovo on the island of Korčula up to the mid-twentieth century. One part of the exhibition highlighted the engagement of a Slovenian music educator in the 1930s. Subsequent analysis of sources and literature revealed that this person was Danijel Danilo Grum, son of the organist and composer Anton Grum. The article traces the identification of this previously unknown music educator, provides basic biographical information, and describes his work on Pelješac and Korčula on the eve of the Second World War. The concluding section considers the significance and legacy of Grum's contribution.

Keywords: Danijel Danilo Grum, music education, Žrnovo, Korčula, Janjina, Pelješac

Neznanec na arhivski dokumentarni razstavi

Novembra 2016, na dan svetega Martina, ko arhivski zbirni center Korčula-Lastovo (del Državnega arhiva v Dubrovniku) praznuje svoj dan, je bila v prostorih arhiva (in v Žrnovu¹) postavljena razstava z naslovom »O pridigi in poučevanju – vloga Mratina v družbenih in kulturnih gibanjih Žrnova do sredine 20. stoletja.« Razstava je obravnavala pomen in vpliv Glavice sv. Martina (ljudsko imenovanega Mratin) o družabnem življenju vasi Žrnovo, saj se v njej nahaja župnijska cerkev sv. Martina z župnijsko hišo in bratovščino ter nekdanja osnovna šola. Danes pa je to arhivski zbirni center Korčula-Lastovo. Ta točka, ki se nahaja v samem fizičnem središču vasi, je bila do sredine 20. stoletja središče družbenih in kulturnih impulzov, predvsem prek dela duhovnikov in učiteljev. V svojem poslanstvu so duhovniki namenjali posebno pozornost vzgoji mladih članov skupnosti,² pri čemer jim je zborovsko petje in muziciranje nudilo idealne prilike. Tako je bil eden od segmentov razstave predstavitev glasbenega življenja vasi, povezanega z župnijsko cerkvijo. Osrednjo vlogo pri teh dejavnostih sta imela dva duhovnika, v dvajsetih letih don Antun Bačić in v tridesetih letih 20. stoletja don Ivan Gregov.

Pri zbiranju podatkov za razstavo se je bilo potrebno zaradi pomanjkanja arhivskih župnijskih virov, zavrženih v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, zanašati se na ustne vire udeležencev takratnih dogodkov. Čeprav je od takrat minilo že več kot 80 let, je bilo več članov zbora še živih. Poleg 14 razstavnih panojev so pripravili tudi katalog-mapo in projekcijo starih fotografij. Vse to pa ob spremljavi množice Žrnovcev s tradicionalno lojenico³ in vinom.

Gregov je leta 1933 prišel za župnika v Žrnovo. V vasi je našel »revno« glasbeno življenje. Bogata glasbena dejavnost dvajsetih let prejšnjega stoletja je bila nekaj časa v fazi stagnacije, ki so jo povzročili politični dogodki in menjava generacij. Zelo hitro je sprožil vrsto dejavnosti, med katerimi ima posebno mesto ustanovitev mešanega zbora *Unitas*. Že leta 1935 je časopis *Jadranski dnevnik* poročal o njihovem nastopu na spominski slovesnosti za Stjepana Radića.⁴ Kmalu je ustanovil tamburaški orkester. S tem je bila obnovljena tamburaška praksa prav tam, kjer z občasnimi prekinitvami traja še danes. Skupaj z *Unitasom*⁵ so izvedli vrsto nastopov v Žrnovem in okoliških krajih. Da bi postavil ustrezne strokovne temelje za te glasbene dejavnosti, je Gregov začel tečaje petja in igranja tamburice.

V začetni fazi raziskave ni bilo gradiva o tečajih. Informatoriki Tereza Curać Škajko (Žrnovo, 1928) in Slavka Šegedin (Žrnovo, 1926) sta se jasno spominjali Dona Gregova in Jerka Curaća Raškića.⁶ Z napredovanjem raziskave se je vse pogostje omenjala tudi figura »profesorja od zunaj«, ki je vodil tečaj. Končno so se stvari s pojavom dveh fotografij postavile na svoje mesto in priče so začele podajati podrobnosti. Čeprav se takrat niso mogli spomniti njegovega imena, so ga na fotografijah prepoznali kot moškega, plešastega in s podolgovatim obrazom, ki je sedel levo od pastora.

¹ Žrnovo je vas v notranjosti, na vzhodnem delu otoka Korčula, ki ima po popisu prebivalstva iz leta 2021 1401 prebivalcev. Je ena najstarejših vasi na otoku Korčula, njena župnijska cerkev sv. Martina pa je bila v virih prvič omenjena leta 1329. Stoletja je živela v senci bližnjega mesta Korčula (4 km vzhodno) od kmetijstva, živinoreje in kamnoseštva, danes pa večinoma od turizma. Žrnovo je heterogena skupnost 4 zaselkov (Prvo selo, Postrana, Kampuš in Brdo) z ločenimi identitetami in zavetniki. Skupni zavetnik je sv. Martin s cerkvijo na Mratinski glavici, v samem središču Žrnovske doline. Žrnovci so prožni in iznajdljivi, med njimi pa izstopata diplomat, humanist in cerkveni dostojanstvenik Jakov Baničević (1466–1532), ki ga je še posebej cenil filozof Erazem Rotterdamski pa tudi hrvaški pisatelj Petar Šegedin (1909–1998).

² Na mlade je vplivala tudi sodobna državljanska kultura, ki se je v marsičem razlikovala od njihovega tradicionalnega okolja. V tem smislu je treba poudariti, da je bila osnovna šola odprta leta 1856, dve čitalnici pa sta bili odprti v prvih desetih letih 20. stoletja. Čeprav so elementi meščanske kulture v vas že prihajali prek bližnjega mesta Korčule in ladijskih povezav z velikimi urbanimi središči, je z odprtjem teh ustanov ta vpliv postal trajen, intenziven in usmerjen med širše prebivalstvo.

³ Obredni kolač, ki je narejen iz živalskega loja. Nekoč so ga ob sv. Martinu (11. novembra) pripravljali in postregli na vsem otoku Korčula, danes pa samo še na vzhodnem delu otoka.

⁴ Narod odaje počast – Dalmacija se klanja sjeni Stjepana Radića. U Žrnovu. *Jadranski dnevnik*, 10. 8. 1935, št. 186, str. 4.

⁵ Samo ime »Unitas« vsebuje agendo njegovih dejavnosti v tem politično in geografsko razdeljenem okolju.

⁶ Domačin, tamburaš z osnovnim glasbenim znanjem, ki je pomagal pri tečaju in kasneje pri nadaljnjem delu tamburaškega orkestra.

Z razstave »O pridigi in poučevanju«, Žrnovo, 2016. (Foto: Valerija Jurjević, Zbirka digitalnih zapisov arhivskega zbirnega centra Korčula-Lastovo, Državni arhiv v Dubrovniku)

»Prišel je iz Dubrovnika, bil je profesor, prišel nas je učiti not in tamburic v Mratin in živel je pri duhovniku Gregovu. Poučeval nas je v Bratimski hiši. Dum Ivan nas je zbral, boljše učence, in nas pripeljal k mladini, ki je igrala tamburice, da bi se učili not. Jan se je tam učil not. Pozabil sem mu priimek, bil sem majhen. Bilo je okoli leta 1935. Šel je domov, se spet vrnil in nadaljeval. Ko je bil odsoten, nas je na vajah učil Jere Raškić.«⁷

Čeprav je informator profesorjev prihod postavil v sredino tridesetih let prejšnjega stoletja, so nadaljnje raziskave pokazale, da je bilo to nekoliko kasneje. Na prej omenjenih fotografijah na Gregovi desni sedi drug duhovnik. Sprva smo domnevali, da gre za don Anteja Baburico, ki je v začetku leta 1936 bival v Žrnovem.⁸ A v resnici je to don Josip Cirković (rojen v Galovcu, zagrebška nadškofija),⁹

ki je bil kaplan v župniji Žrnovo od začetka julija 1938 do konca marca 1941. Končno je k nam prišla še kopija omenjene fotografije, ki je imela na hrbtne strani letnico 1940. Tako smo ugotovili tudi leto bivanja »profesora iz tujine« med Žrnovci, tik pred začetkom (druge svetovne) vojne. Potem ko smo izčrpali razpoložljive vire v Žrnovem in nam ni uspelo ugotoviti njegove identitete, smo svojo raziskavo usmerili v drugo smer.

Iskanje neznanega profesorja

Facebook ponuja številne strani, ki prikazujejo stare, zgodovinske fotografije. Prikazujejo vsakdanje življenje v dalmatinskih krajih: od portretov do velikih javnih dogodkov. Tako smo naključno prelistali odlično stran »Stare fotografije Janjine«, ki jo ureja Damir Lozina.¹⁰ Naleteli smo na več fotografij s podobo našega »profesora od zunaj«. Vse so bile

⁷ Zgodba Tereze Curać Škajko, 2016.

⁸ Župnijski arhiv Žrnovo, Župnijska kronika, 1936.

⁹ Zahvaljujemo se dr. Antunu Konculu, arhivarju Škofijskega arhiva v Dubrovniku, za identifikacijo dona Cirkovića. Za primerjavo fotografij gl. tudi: Lasić, Stanko: Svećenici koji

su djelovali u Dubrovačkoj biskupiji u zadnja dva stoljeća. Naša Gospa, 2009, št. 40, str. 63.

¹⁰ Damir Lozina je prvi zagnal spletno stran www.janjina.croatia1.com, ki je še danes dostopna, vendar se ne posodablja.

datirane v drugo polovico tridesetih let prejšnjega stoletja. Tudi kontekst, v katerem se je lik pojavil, nam je povedal, da smo na pravi poti. Na dveh fotografijah je upodobljen s pihalnim orkestrom iz Janjine, na tretji pa je v družbi janjinskega župnika dona Koste Selaka.¹¹ Na fotografijah so ga imenovali le »Grum«. S temi informacijami smo zaokrožili zbrano znanje in postavili razstavo, ne da bi se spuščali v nadaljnje raziskovanje popolne identifikacije našega glasbenega pedagoga. In potem, nekaj mesecev po postavitvi razstave, smo naključno navezali stik s Francem Križnarjem, ki je pomenil dodatno spodbudo k nadaljevanju raziskovanja.

Najprej smo naleteli na ime Antona Gruma, slovenskega glasbenega pedagoga, organista in skladatelja (Mali Lipoglav 1877 – Dubrovnik 1975), ki je po upokojitvi velik del svojega življenja preživel na Hrvaškem. Umrl je v Dubrovniku v pozni starosti, potem ko je bil dolga leta organist in profesor na gimnaziji dubrovniškega jezuitskega kolegija. V tridesetih letih prejšnjega stoletja je nekaj časa preživel na Pelješcu. Namreč, po upokojitvi leta 1935 (organist na Vrhniku), je prišel v Kuno pelješko in začel delovati kot organist in zborovodja.¹² Leta 1938 je v Kuni vodil glasbeni tečaj in ustanovil šolski otroški pevski zbor ter tamburaški orkester.¹³ Skupno je vodil tri tečaje v Kuni in dva v Vrućici.¹⁴ V Stonu je bil učitelj na osnovni šoli in zborovodja mešanega zbora.¹⁵ Ko pa smo našega Gruma primerjali s fotografijami, objavljenimi v medvojnih slovenskih periodičnih publikacijah, ki so dostopne na spletu,¹⁶ je bilo jasno, da ne gre za isto osebo. Tudi njegovi učenci niso opazili podobnosti.¹⁷ Morali smo podrobneje raziskati in zdelo se nam je, da sovpadanje v priimku ne more biti naključno in da gre za mlajšega člana družine Antona Gruma. In imeli smo prav. Odgovor so prinesle digitalne strani medvojne revije *Sveta Cecilija*. V časopisnih člankih dona

Koste Selaka je bil Danilo Grum leta 1938 omenjen kot vodja glasbenega tečaja v Janjini.¹⁸ Medtem sta se tudi naši žrnovski informatorki (Tereza Curač in Slavka Šegedin) spomnili njegovega imena – Danilo. Iskanje je dokončno zaključil članek v tedniku *Radio Ljubljana*, ki je poleg objavljenega intervjuja z Danijelom Grumom, vseboval tudi njegovo fotografijo.¹⁹ Na njej lahko vidimo enak obraz kot na prej omenjenih žrnovskih fotografijah. Tako je naš »profesor od zunaj« z vrsto različnih potrditev končno dobil ime in priimek: Danijel Danilo Grum.

Danijel Danilo Grum (1909-1990)

Danijel Grum, dirigent Orkestra Radia Ljubljana (*Naš Radio-orkester. Radio Ljubljana – tednik za radiofonijo* 5, 1933, št. 47, str. 3)

Danijel je bil rojen v Ljubljani 2. februarja 1909 kot sin slovenskega skladatelja, organista in zborovodje Antona Gruma (1877-1975) in Gizele Weiss iz Ljubljane. Podpisoval se je kot Danijel/Daniel, imenovali pa so ga Danilo. Danilov ded Anton, posestnik v Malem Lipoglavu, je bil dolgoletni cerkveni pevec,²⁰ medtem ko je njegov sin, po katerem je dobil isto ime, šel še korak dlje in postal organist, zborovodja in skladatelj. Vnuk Danilo je sledil očetovim glasbenim stopinjam.

¹¹ *Slovenski glasbenik in župnik (franciškan) Don Kosta (Jernej/ko) Selak, 1893-1968*.

¹² *Trobina, Stanko: Slovenski cerkveni skladatelji. Maribor 1972, str. 136.*

¹³ *Selak, Kosto: Glazbeni tečaj v Kuni 25. 8. 1938. Sveta Cecilija 1938, št. 5, str. 154-155.*

¹⁴ *Križnar, Franc: Župnik in glasbenik Don Kosto Sel/jak. Loški razgledi 2004, št. 51., str. 218.*

¹⁵ *Trobina, prav tam, str. 136.*

¹⁶ *Anton Grum, Slovenska biografija*, URL: <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi218978/>, 17. 11. 2017.

¹⁷ *Zgodba don Boža Baničevića, 2018.*

¹⁸ *Selak, Kosto: Janjina na Pelješcu 15. 11. 1938. Sveta Cecilija 1938, št. 6, str. 187.*

¹⁹ *Naš Radio-orkester. Radio Ljubljana – tednik za radiofonijo 1933, št. 47 (5), str. 3.*

²⁰ *Grum, Daniel: Dopisi – Vrhnika. Cerkevni glasbenik 1927, št. 9/10 (50), str. 186.*

D. Grum, vpisan v rojstno in krstno matično knjigo
(Nadškofijski arhiv Ljubljana, župnijski urad sv. Petra v Ljubljani, str. 109, zap. št. 42)

Po osnovni šoli se je Danilo D. Grum v Ljubljani vpisal na učiteljsko in ga končal (1928). Izobraževanje je nadaljeval v Zagrebu na tamkajšnji glasbeni akademiji in leta 1935 diplomiral iz kompozicije.²¹ Danilo Grum je svojo glasbeno omiko še nadgradil na dunajskem glasbenem konservatoriju, kjer je pridobil dodatno dirigentsko izobrazbo.

Dirigent Danilo Grum je že v času študijev dobri dve leti kot operni kapelnik in korepetitor v ljubljanskem *Narodnem gledališču* vodil tudi *Radijski orkester* (v Ljubljani, na podlagi prejšnjega salonskega kvinteta).²² Ta, sicer samo 12-članska zasedba, mu je kljub temu omogočala, da je lahko reproduciral tudi lažjo salonsko glasbo in spodbujal pisce novih slovenskih glasbenih del. Kot zanimivost velja omeniti, da je januarja 1934 na koncertu slovanske glasbe na Dunaju ob *Sonati* za violino in klavir (?) Slavka Osterca (1895-1941) predstavil tudi dve svoji krajši skladbi ki sta bili deležni ugo-

dnega odziva.²³ Nekoliko kasneje je izdal (v tisku) *Pet Marijinih pesmi* za mešani zbor (1937), ki jih je označil za novost v cerkveni literaturi in »moderno smer«.²⁴ Priporočene so bile za »dobre« zборе in zborovodje.²⁵

V začetku leta 1938 je Danilo Grum zapustil Slovenijo in delal kot pedagog v Dalmaciji. Konec tridesetih let prejšnjega stoletja je delal v Beogradu kot učitelj glasbe na srednji šoli in kapelnik katedrale Kristusa Kralja. Kasneje se je vrnil v Slovenijo in deloval kot pedagog.²⁶ V Slovenske Konjice je Danilo Grum prišel spomladi 1940 in tam nastopil službo na meščanski šoli. Leta 1941 je bil zaradi sodelovanja z Osvobodilno fronto nekaj časa zaprt, nato pa po posredovanju kot italijanski državljani (to se mu je zagotovo vleklo prav iz dalmatinske Janjine) izpuščen in izgnan. Novo službo je dobil blizu Judenburga (Avstrija), kjer je že učila njegova žena Ema. Po koncu druge svetovne vojne sta se peš vrnila v Maribor in bila oktobra 1945 napotena v murskosoboško gimnazijo. Danijel je v novem kraju bivanja kmalu obudil glasbeno življenje. Klavir je učil tudi na tamkajšnji glasbeni šoli, ki je bila po vojni ustanovljena leta 1946. Zelo kmalu je prav tam postal tudi ravnatelj (1948-1959).²⁷ Z drugimi učitelji je pripravil več koncertov, med drugim so izvedli tudi opereto *Planinska roža* (1937) Radovana Gobca (1909-1995). Organiziral je veliko število javnih nastopov glasbene šole. Najbolj odmeven je bil koncert orkestra v sodelovanju z mešanim in ženskim pevskim zborom pod vodstvom Vladimirja Močana. Na tem koncertu so bile prvič javno izvedene prekmurske pesmi v Grumovi pri-

²¹ Venier, Matej: *Simfonični orkester RTV Slovenija – 50 let*. Ljubljana 2006, str. 71.

V literaturi je v prvem letniku omenjeno, da je študiral kompozicijo v Pragi (Arnol Neža, Kiker Alisa in Kragl, Iza: *Mag. Vid Marcen – osebnost mojega kraja*. Knjižnica Celje, URL: <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201203306.pdf>, str. 13, 14. 5. 2018).

²² *Naš Radio-orkester*. Radio Ljubljana – tednik za radiofonijo 1933, št. 47 (5), str. 3.; *Pouk – klavir*. Slovenec. 16. 10. 1932, št. 238, str. 32. Istega leta (1932) je opravljal tudi »moderini pouk« klavirja za »skromen honorar.« (Prav tam.) Bil je bolj mobilni orkester za klasično, pa tudi za revijsko in jazzovsko glasbo (*Naš Radio-orkester*. Radio Ljubljana – tednik za radiofonijo 1933, št. 47 /5/, str. 3). Zdi se, da ni šlo za nedolžno zaroko in da je zahtevala veliko energije in nastopov na radijskih valovih. Njihovi nastopi so znatno zapolnili program Radia Ljubljana, in sicer z več urami na dan. Na slavnostni Akademiji narodne obrambe v Ljubljani je dirigiral izvedbo 2. stavka iz P. I. Čajkovskega Simfonije št. 5 pa tudi Dvoržakove Slovanske plese (Praznik Narodne odbrane. *Ponedeljski Slovenec*. 18. 12. 1933, št. 51, str. 2). Septembra 1934 so ga na koncertu v glasbeni dvorani na Velesejmu razglasili za dirigenta (Ljubljanski Radio-orkester koncertira. *Jutro*. 8. 9. 1934, št. 267, str. 7). V drugem dnevniku je Grum opredeljen kot dirigent, orkester pa je bil napovedan kot »pomnoženi« za izvedbo slovenskih orkestrskih del (lj: *Koncerti v razstavnici dvorani na velesejmu*. Slovenski narod. 1. 9. 1934, št. 198, str. 4).

²³ *Razne vesti – Na Dunaju*. Cerkevni glasbenik 1934, št. 3-4 (57), str. 62.

²⁴ Tomc, Matija: *Kraljici milosti*. Cerkevni glasbenik 1937, št. 7-8 (60), str. 96-97.

²⁵ *Nove skladbe – Kraljici milostni*. Pevec 1936/37, št. 10/12 (15), str. 41.

²⁶ Venier, Matej: *Simfonični orkester RTV Slovenija – 50 let*. Ljubljana 2006, str. 71.

²⁷ *Zgodovina, Glasbena šola Murska sobota*, URL: <http://www.g-sola.ms.edus.si/>, 13. 7. 2018.

Mešani cerkveni pevski zbor »Unitas« v Mratinu, verjetno po uspešnem zaključku tečaja. Verjetno datiran po mladem kaplanu (Josip Cirkovič desno od župnika dona Iva Gregova v sredini) 1940. Levo od župnika Gregova je vodja tečaja (Zasebna zbirka Slavke Šegedin – Žrnovo)

redbi, ki so kasneje izšle v tisku. Intenzivno se je Danilo Grum posvetil zbiranju in zapisovanju ljudskih napevov. Skupaj z Belo Horvatom in Janezom Šiftarjem je leta 1953 izdal v Murski Soboti *Narodne pesmi iz Prekmurja*, naslednje leto (1954) pa še *Ljudske pesmi iz Prekmurja*. Iz obeh izdaj so se za uporabo v različnih publikacijah in notnih mapah povzemale posamezne Grumove pesmi, nekatere od njih pa so bile obdelane v diplomskih delih študentov Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru.

Leta 1959 je zaradi tamkajšnjih političnih razmer Danilo Grum zapustil Mursko Soboto in se z družino preselil najprej v Štore in nato v Celje.²⁸ Tu je ostal do konca svojih dni, več kot trideset let (1959-1990). Tudi tu je pustil neizmeren (glasbeni) pečat. V veliko večjem mestu, tudi za glasbo še bolj naklonjenem in razvitem Celju (po Janjini, Slovenskih Konjicah in Murski Soboti), je poučeval na učiteljskišči. Poučeval je glasbo (harmonijo in kontrapunkt) in vodil dekliški pevski zbor. Danes nadaljuje to izjemno kvaliteto in tradicijo *Dekliški pevski zbor Gimnazije Celje – Center*. Danilo Grum je vrsto let (1959-1990) aktivno sodeloval tudi v odboru *Mladinskega pevskega festivala* (ustanovljenega 1946), ki danes nadaljuje tradicijo kot *Mednarodni mladinski pevski festival Celje*. V svoji

izredni glasbeni aktivnosti je Grum zbiral mladinsko glasbeno literaturo in tako bogatil festivalsko glasbeno knjižnico. Leta 1973 se je Danilo Grum upokojil in živel dalje v Celju, kjer je 21. decembra 1990 umrl.²⁹ V Celju je tudi pokopan.

Grum je bil izjemen glasbeni pedagog, navdušenec in plemenit človek.³⁰ Tako kot njegov oče, je tudi on skladal sakralno glasbo.³¹ Kar se kot rdeča nit prenaša od dedka do vnuka, je povečano zanimanje za cerkveno glasbo. Grumova (zborovska) glasba je še dandanes aktualna in popularna. Zlasti njegove priredbe prekmurskih ljudskih in narodnih pesmi ostajajo na repertoarju številnih zborov, prav tako pa se Grumov (vokalni) opus redno pojavlja tako na koncertih, festivalih kot v diskografiji.

Grumova pomembna sled v Janjini (1938)

Don Kosto Selak v svojih besedilih o Grumovem bivanju v Janjini³² poudarja predvsem njegov uspeh s pihalnim orkestrom *Hrvatska glazba*. Grum je prevzel vodenje v začetku leta 1938. Njegova predhodnika sta bila Palmo Čingrija in Martin Selak,³³ ki je orkester vodil od junija 1937³⁴ do prihoda Gruma. S pomočjo predsednika *Hrvatske glazbe* Nika Poluta je Grum naredil korak naprej in ustanovil »popolnoma nov« pihalni orkester z nekaj starimi

²⁹ Venier, *Simfonični orkester RTV Slovenija*, prav tam, str. 71.

³⁰ Neža Arnol, Alisa Kiker in Iza Kragl: *Mag. Vid Marcen – osebnost mojega kraja*, Knjižnica Celje, URL: <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201203306.pdf>, str. 13, 14. 5. 2018; *Zgodba Vid Marcen (Celje 1945)*, 2018.

³¹ Venier, *Simfonični orkester RTV Slovenija*, prav tam, str. 71.

³² Janjina je sedež občine na sredini polotoka Pelješac. Cerkev starega zavetnika sv. Štefana se v virih omenja že od leta 1222, po padcu pod Dubrovniško republiko v 14. stol. pa je Janjina dobila novega zavetnika – sv. Vlaha. Po popisu prebivalstva iz leta 2021 ima le 185 prebivalcev, medtem ko jih je imela v tridesetih letih 20. stol. štiri krat toliko. Poleg kmetijstva sta bili nekoč izjemno razviti tudi trgovina in obrt. Janjina je bila kulturno in gospodarsko središče Pelješca. Ženske so se oblačile po najnovejši evropski modi, zato so Janjino imenovali tudi »Mali Pariz.«

³³ Ni znano, ali je šlo za sorodnika župnika, s priimkom iz Slovenije ali za koga drugega; morda gre celo za samega Dona Kosto (Jer/nej/ka) Selaka? (op. soavtor: Franc Križnar).

³⁴ *Pisma iz naroda – Janjina na Pelješcu*. Narodna svijest. 23. 6. 1937, št. 25, str. 2.

²⁸ Za aktivnosti v Celju gl. tudi: Deleja, Gregor: *Miklavžev koncert ob 60-letnici glasebnih zasedb v GCC*, URL: <http://www.gcc.si/o-soli/porocila-za-javnost/20172018-2/9/>, 14. 7. 2018.

Hrvaška glasba v Janjini leta 1938. V sredini je Danijel Grum, na desni je glasbeni predsednik Niko Poluta, na levi pa Don Kosto Selak (*Hrvatska janjinska glazba, Stare fotografije Janjine*, URL: <http://www.janjina.croatia1.com/old-image-hr.htm/>, 28. 9. 2016)

glasbeniki³⁵ s skupno 26 člani. Na program je postavil tudi dela velikih klasikov, kot so Bizet, Strauss, Stolz ... S tako pomlajeno zasedbo je v Janjini in okolici izvedel 14 koncertov: Brijesta, Jezero na Mljetu, Žuljana, Opuzen, Putnikovići, Orebić, Drače in Trstenik. Njihovih koncertov so se pogosto udeleževala velika hrvaška glasbena imena, kot sta Mladen Pozajić, Liga Doroghy Pozajić idr.³⁶ Selak je sklenil, da je bil Grum »dober dirigent i zborovodja« in da je »godbo dvignil na umetniško raven«.³⁷

Vodil je tudi zbor obrtne šole, kjer je posebno pozornost posvečal psalmodiji in zborovskim mašam. Peli so vsako nedeljo. Selak je opazil, da je njihov

nastop na občinstvo tako vplival, da so mnogi jokali od ganjenosti. Grum je vodil tudi tretji del tečaja – igranje orgel, v katerem sta izstopala nadarjena udeleženca Milan Šegović in Marko Rabaza. Selak je zaključil, da je bila pot dobro načrtovana in da jo je Grum spretno uresničil. Ko je novembra 1938 po sedmih mesecih in pol dela zapustil Janjino, ga je pospremila celotno mesto, glasbeniki in pevci, ki so se težko poslovili od svojega najljubšega učitelja.³⁸

Na povabilo dona Ivana Gregova in dona Koste Selaka

Glede na Grumovo življenjsko pot, ki jo oblikujejo nenehna potovanja in iskanja novih poklicnih izzivov, ga lahko resnično opišemo kot pravega glasbenega nomada. To v glasbeni stroki ni redko primer, temveč prej pravilo. Če pa pomislimo, da gre za glasbenika z visoko izobrazbo in širšim intelektualnim obzorjem, je presenetljivo, da je zapustil ljubljansko glasbeno sceno in odšel na obrobje, kjer je poučeval glasbo vaške otroke. Kaj ga je spodbu-

³⁵ Ni jasno, zakaj je bil takšen korak naprej potreben, če je skupina pod Selakovim vodstvom igrala »razburljivo« in zaživela z »novo močjo« (*Pisma iz naroda – Janjina na Pelješcu. Narodna svijest*. 15. 12. 1937, št. 53, str. 3). Ali govorimo o nekritičnih besedilih in izvedbe niso bile tako dobre, ali pa je bilo zaradi odhoda starejše generacije z novim tečajem treba zasedbo pomladiti.

³⁶ Selak, Kosto: *Janjina na Pelješcu*. 6. 11. 1939. *Sveta Cecilija* 1939, št. 4-5, str. 107.

³⁷ Križnar, Franc: *Župnik in glasbenik Don Kosto Selj/ak. Loški razgledi* 2004, št. 51, str. 218.

³⁸ Selak, *Janjina na Pelješcu*. 15. XI. 1938, 187.

Tamburaški orkester v Mratinu 1940 z župnikom don Ivom Gregovom (v sredini), kaplanom don Josipom Cirkovićem desno in voditeljem tečaja levo od župnika (Foto: Božić – Korčula, Zasebna zbirka Dunje Martić roj. Jeričević – Žrnovo)

dilo, da je pustil službo dirigenta orkestra *Radia Ljubljana* in se odpravil v južno Dalmacijo, v okolje, ki mu ni moglo ponuditi delovnih pogojev, ki bi jih lahko imel v svojem mestu? Kasneje, ko je zapustil južno Dalmacijo, je še naprej pogosto menjal okolja. Lahko le ugibamo, kaj je je bilo temu vzrok? So to materialni razlogi, potreba po novih poklicnih izvivih ali le preprosta želja po spremembi? Težko je reči. Če kronološko naštejemo njegove angažmaje, se zdi, da je bil glasbeni tečaj v Janjini leta 1938 njegova prva služba v Dalmaciji in zdi se, da tudi prva zunaj Slovenije.

V tistih letih je bil župnik v Žrnovem don Ivan Gregov, ki si je med študijem v semenišču lahko pridobil solidno glasbeno izobrazbo. Tam se je lahko naučil osnov tamburaške glasbe, glede na veliko priljubljenost tega inštrumenta v takratnih semeniščih. Že od samega začetka svojega delovanja si je prizadeval zbrati čim več mladih domačinov in ustanovil je že omenjeni pevski zbor *Unitas*. Kmalu je ustanovil še tamburaški orkester. Ansambli so

redno nastopali v svoji okolici, kar potrjujejo poročila in članki v takratnem tisku (*Jadranski list* in *Narodna svijest*). Tako v *Narodni svijesti* iz leta 1936 najdemo poročilo o nastopu zbora *Unitas* v žrnovski matični cerkvi, medtem ko poročilo iz istega leta prinaša novico o njihovem samostojnem koncertu s tamburaškim orkestrom v vasi Pupnat pod vodstvom Gregova.³⁹

Na predvečer druge svetovne vojne se je Gregov kljub temu odločil, da v župnijo dona Koste Selaka povabi glasbenega pedagoga Danila Gruma, ki je pred kratkim s svojim delom v Janjini pustil globok pečat. Tako Grum, gnan iz profesionalnih razlogov, drugič pride v južno Dalmacijo, tokrat v Žrnovo. Glede na opombo na hrbtni strani ene od fotografij s tečaja, katere izvirnik smo našli šele poleti 2021, je bilo to leta 1940, med njegovim bivanjem v Beogradu. Po odhodu s Pelješca je bil Grum očitno še

³⁹ Sa otoka Korčule – Blagdan Gospe od snijega. *Narodna svijest*. 19. 8. 1936, št. 33, str. 2.

vedno povezan s tem delom Dalmacije, tudi zaradi očeta Antona, ki je v južni Dalmaciji ostal vse do svoje smrti (1975). Po poročilih Danilo Grum med tečajem v Žrnovem ni stalno prebival v vasi, ampak je občasno prihajal iz Dubrovnika (verjetno očetovega prebivališča) in bival pri duhovniku. V njegovi odsotnosti je bila naloga vodenja tečaja zaupana Jerku Curaču Raškiću,⁴⁰ ki si je, očitno nadarjen, osnovno glasbeno znanje pridobil z igranjem v prvih žrnovskih tamburaških orkestrih iz dvajsetih let prejšnjega stoletja.

Ne moremo natančno odgovoriti, kako je Don Gregov izbral Danila Gruma. Vendar pa bogata koncertna dejavnost in članki v *Sv. Ceciliji* na poročila o Grumovih dejavnostih, niso mogla ostati neopažena v regiji, ki je bila lačna kulturnih in družabnih dogodkov. Prav tako je gotovo, da je takratni žrnovski župnik, četudi ni bil osebno priča nobenemu od omenjenih koncertov, ki so potekali pod Grumovim vodstvom, prejel priporočilo dona Koste Selaka? Za prihod Antona in kasneje njegovega sina Danijela Gruma na Pelješac je bil zaslužen Don Selak. Ob neki priložnosti je sam izjavil 1939: »... dve leti smo že tukaj kar trije Slovenci, ...«⁴¹ Koliko je bilo Donu Selaku mar za te dejavnosti, priča tudi dejstvo, da je Danilu Grumu priskrbel »brezplačno stanovanje in oskrbo«.⁴²

Glasbeni in družbeni kontekst

Angažmaje prebivalcev Žrnova in Janjine je treba umestiti v medvojni glasbeni in družbeni kontekst tega območja. V zadnjih desetletjih stare Avstrije so bila na območjih južne Dalmacije ustanovljena številna kulturna in umetniška društva. Pevski zbori in tamburaški orkestri, pihalne godbe, ljubiteljske skupine, čitalnice, sokolska društva idr. so predstavljali močna žarišča, skozi katera je vstopala državljanska kultura in spreminjala kulturno podobo regije. Hkrati je bila velika potreba po visoko usposobljenih kadrih z določenimi področji, zlasti glasbenikov. Čeprav je prva svetovna vojna te dejavnosti upočasnila, so se v novi državi nadaljevale, včasih z večjo intenzivnostjo. Zaradi tega so bili potrebni strokovnjaki, ki so, tako kot v

času zatona avstrijske monarhije, pogosto prihajali v Dalmacijo iz oddaljenih krajev. Vendar se v novi dobi začenjajo pojavljati tudi domača imena.

V obdobju med obema vojnama so na območju Pelješca in Korčule dali poseben zagon razvoju glasbene kulture predvsem duhovniki. V zgodnjih dvajsetih letih 20. stoletja se je na otok Korčulo vrnil don Antun Bačić, domačin iz Vele Luke, in razvil živahno glasbeno sceno v Žrnovem, kasneje pa tudi v Vignju. Na Pelješac ju je pripeljal Don Kosto Selak, sam tudi odličen glasbenik: očeta in sina Gruma. Navsezadnje je bil to čas, ko je pater Bernardin Sokol, skladatelj, muzikolog in doktor cerkvene kompozicije, živel in deloval v Badiji. Od leta 1933 je deloval kot učitelj glasbe v Badiji, vodil je srednješolski pevski zbor in tamburaški orkester, poučeval je glasbo, snemal nastope na Korčuli in zahodnem Pelješcu ter vplival na »glasbeno zavest okolice«.⁴³

Večkrat se je pojavilo vprašanje: ali so v Žrnovem poskušali vključiti očeta Sokola? Leta 1934 je s svojimi učenci organiziral izbrani program na Korčuli pa tudi v Žrnovem. Izvajali so humoristične igre, Sokolove glasbene monologe in njegovo opereto *Trije lovci*.⁴⁴ Torej je imel stik z Žrnovim in lokalnim župnikom donom Gregovom. Tudi drugi frančiškani iz Badije so občasno obiskovali Žrnovo na mašnih praznovanjih, zato je verjetno don Gregov to storil v obratni smeri. Opat Sokol je s patrom Mihalićem in učenci v Janjini leta 1936 pripravil »lep in uspešen« koncert. »Množica ljudi je s posebnim veseljem poslušala ta zbor, ki ima odlične lastnosti.«⁴⁵

Pomembno je izpostaviti še nekaj besed o družbenem kontekstu. Don Gregove dejavnosti so bile del *Katoliške akcije*. Bil je eden od novih obrazov v generacijski menjavi; mlad duhovnik, ki je pritegnil in vključil mlajše župljane v glasbene dejavnosti, da bi jih ohranil pod okriljem katoliške cerkve. Bil je

⁴⁰ Zgodba Tereze Curač Škajko (Žrnovo), 2016.

⁴¹ Križnar, Župnik in glasbenik, prav tam, str. 218.

⁴² Selak, Janjina na Pelješcu. 15. XI. 1938, 187.

⁴³ Kraljević, Marija: O boravku i djelovanju oca Bernardina Sokola na Badiji i nižoj franjevačkoj klasičnoj gimnaziji s pravom javnosti. Godišnjak grada Korčule 2000, št. 5, str. 193-198.

⁴⁴ Sokol, Bernardin: Naši dopisi – Badija. Sveta Cecilija. 1. 1. 1936, št. 1, str. 23.

⁴⁵ Pisma iz naroda – Janjina (Pelješac). Narodna svijest. 3. 6. 1936, št. 22, str. 2.

Udeleženci koncerta klasične glasbe v Janjini leta 1938. Od leve proti desni: Danijel Grum, don Kosto Selak, dirigent in skladatelj Mladen Pozajić (?), don Miho Kalafatović in sopranistka Liga Doroghy Pozajić pred župnijsko dvorano v Janjini ('U Milića,' Stare fotografije Janjine – Facebook profil, 28. 9. 2016)

duhovnik, ki ni bil nadrejen, strog in nedostopen, ampak tesen prijatelj. V tem pogledu so bila njegova dejanja podobna dejanjem dona Selaka v Janjini. V tistem času so se v Janjini odvijale pomembne dejavnosti v okviru *Katoliške akcije*, znano pa je, da je bil don Selak tesno povezan z delom *Kmečke katoliške mladine* v Janjini in je poudarjal geslo »Vse za Boga in narod«. ⁴⁶ To društvo (ki je združevalo mladino in dajalo smernice za bolj krepkostno življenje) je bilo prvo te vrste, ustanovljeno na Pelješcu sredi tridesetih let prejšnjega stoletja. Seveda je

⁴⁶ Blagoslov nove zastave tega društva januarja 1936 je pomenil začetek *Katoliške akcije* v Janjini (Janjina – Velebna manifestacija vjerske misli. Narodna svijest 31. 1. 1936, št. 4-5, str. 2).

Istega leta, 1936, je Don Selak imel predavanje za društvo SKOM v Janjini (Pisma iz naroda – Janjina. Narodna svijest 29. 4. 1936, št. 17, str. 2).

treba poudariti tudi, da je bila Janjina v primerjavi z Žrnovim, ki je bilo večinoma podeželsko območje, že takrat občinski sedež s številnimi elementi meščanske kulture, bogato preteklostjo in veliko pomorsko tradicijo.

O Grumovi zapuščini ali namesto zaključka

Grum je v Žrnovo prišel pred drugo svetovno vojno, ki je prekinila delo obeh zasedb, zato lahko le domnevamo, kako bi se nadaljeval njun umetniški razvoj, če bi Grum svoje delo nadaljevala nemo-teno? Ker nimamo natančnih podatkov o vsebini tečajev in repertoarju, ki so ga izvajali, lahko le domnevamo, na kakšni ravni so bili ti ansambli. Vendar pa je bil v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja v matični cerkvi oživljen tamburaški orkester, mnogi glasbeniki in pevci cerkvenega zbora pa so bili Grumovi učenci. Z očitno povezavo s predvojnimi godbami, tako glede izvajalcev, repertoarja kot instrumentarija, so se ti ansambli ohranili do danes. Ne moremo vedeti, ali je bila Grumova zaroka le splet okoliščin ali odraz želje vaščanov po boljšem, lahko pa sklepamo, da je bil za to majhno podeželsko skupnost zelo pomemben. Lahko rečemo, da je največje glasbeno ime, ki je prispevalo k glasbenemu življenju Žrnova. Ko govorimo o Janjini, je Grum resnično pomembno prispeval k njenemu glasbenemu življenju. Z vodenjem kompleksnega tečaja, ki je trajal sedem mesecev in pol, je dal močan zagon kulturnemu življenju tega kraja. Odkrival je talente, jih razvijal v mlade glasbenike in jim s koncertno dejavnostjo navsezadnje omogočal, da so svoje spretnosti pokazali na javnih nastopih. Res je, da je vojna, ki se je kmalu začela, zavrla ta zalet. Vendar pa sta glasbeno znanje in pridobljene veščine preživeli kot trajen temelj za povojno glasbeno življenje, tako v Janjini kot v Žrnovem. Zbor župnijske cerkve Žrnovo je bil do nedavnega sestavljen iz pevcev, ki so svoje prve pevske korake naredili na Grumovem tečaju. Žal tamburašev iz te generacije ni več med živimi. Vendar je eden od soavtorjev tega dela (V. Didović) že kot mladenič igral z nekaterimi Grumovimi učenci – takrat že starejšimi ljudmi – in se dobro spominja njihove predanosti in navdušenja, s katerim so se lotili igranja v tamburaškem orkestru. Prepričani smo, da je velik del tega, zasluga Daniela Gruma, našega »profesorja od zunaj«.

Viri in literatura

Arhivsko gradivo

Arhiv Župnog urada Žrnovo – Kronika župe.
Privatna arhivska zbirka Dobrile Curać Fedelice,
Slavke Šegedin in Dunje Murtić roj. Jeričević
(Žrnovo na Korčuli).

Informatorji

Tereza Curać Škajko (Žrnovo, roj. 1928)
Dobrila Curać Fedelica (Žrnovo 1927-2018)
Vid Marcen (Celje, 1945)
Slavka Šegedin (Žrnovo, 1926)

Spletni viri

„Stare fotografije Janjine” (<http://www.janjina.croatia1.com/old-image-hr.htm/>;
<https://www.facebook.com/janjina/photos/>).
Slovenski biografski leksikon (<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi218978/>) Glasbena šola Murska Sobota
(<http://www.g-sola.ms.edus.si/>).
Gimnazija Celje – Center
(<http://www.gcc.si/o-soli/>).

Literatura

Arnol Neža, Kiker Alisa in Kragl Iza, „Mag.
Vid Marcen – osebnost mojega kraja,” Celje
2012, str. 13. (<https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201203306.pdf>).
Didović, Vinko: Tamburaški zborovi u Žrnovu
u periodu između dva svjetska rata. *Bašćinski
glasi* 11, 2015, št. 1, str. 297-316.
Didović, Vinko & Barčot, Tonko: Mratin
u središtu, iznad i izvan. *Na pridiku i
poduku* (katalog razstave), Državni arhiv v
Dubrovniku, 2016.
Grum, Daniel: Dopisi – Vrhnika. *Cerkveni
glasbenik* 50, 1927, št. 9/10, str. 186.
Kraljević, Marija: O boravku i djelovanju
oca Bernardina Sokola na Badiji i nižoj
franjevačkoj klasičnoj gimnaziji s pravom
javnosti. *Godišnjak grada Korčule* 2000, str.
191-202.

Križnar, Franc: Župnik in glasbenik Don Kosto
Sel/j/ak. *Loški razgledi* 2004, št. 51, str. 207-
248.

Lasić, Stanko: Svećenici koji su djelovali u
Dubrovačkoj biskupiji u zadnja dva stoljeća.
Naša Gospa, 2009, št. 40, str. 50-66.

Selak, Kosto: Glazbeni tečaj v Kuni, 25. 8. 1938.
Sveta Cecilija 1938, št. 5, str. 154-155.

Selak, Kosto: Janjina na Pelješcu, 15. 11. 1938.
Sveta Cecilija 1938, št. 6, str. 187.

Selak, Kosto: Janjina na Pelješcu, 6. 11. 1939.
Sveta Cecilija 1939, št. 4-5, str. 107-108.

Sokol, Bernardin: Naši dopisi – Badija. *Sveta
Cecilija*, 1. 1. 1936, št. 1, str. 22-23.

Tomc, Matija: Kraljici milosti. *Cerkveni glasbenik*
60, 1937, št. 7-8, str. 96-97.

Trobina, Stanko: Slovenski cerkveni skladatelji.
Maribor, 1972.

Venier, Matej: Simfonični orkester RTV Slovenija
– 50 let. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006.
Naš Radio-orkester. *Radio Ljubljana* 5, 1933, št.
47, str. 3-4.

Zusammenfassung

PROFESSOR VON AUSSERHALB

*Die musikalische und pädagogische Tätigkeit
von Danijel Danilo Grum auf Korčula
und Pelješac in den dreißiger Jahren des 20.
Jahrhunderts*

Im Jahr 2016 beherbergte das Sammelzentrum
des Archivs Korčula–Lastovo eine Dokumentar-
ausstellung mit dem Titel „Über Predigt und Unter-
richt“, die einige gesellschaftliche und kulturelle
Bewegungen in Žrnovo auf der Insel Korčula von
der Mitte des 19. bis zur Mitte des 20. Jahrhunderts
darstellte. Die Ausstellung beleuchtete die Mitwir-
kung eines slowenischen Musikpädagogen, der im
Jahr 1940 in die Arbeit eines gemischten Chors
und eines Tamburizza Orchesters eingebunden war.
Eine spätere Analyse der ausgestellten Fotografien,
mündlicher Auskünfte und Texte in der Zeitschrift
„Sveta Cecilija“ (Heilige Cecilia) sowie slowenischer
Periodika auf dem Webportal „Digitalna knjižnica
Slovenije“ (Digitale Bibliothek Sloweniens) ließ den
Schluss zu, dass es sich um Danijel Danilo Grum
(1909–1990) handelt, den Sohn des Organisten und

Komponisten Anton Grum. Der Beitrag gibt einen kurzen Überblick über die Ausstellung, zeichnet die Suche nach der Identität des engagierten slowenischen Musikpädagogen nach, rekonstruiert seinen Aufenthalt auf Pelješac und Korčula und stellt die von ihm hinterlassenen Ergebnisse sowie den gesellschaftlichen und musikalischen Kontext dieser Gebiete dar. Hervorgehoben wird auch die Rolle des dritten Slowenen, Don Kosta Selak, auf dessen Einladung zwei Landsleute, beide hervorragende Musikpädagogen – Anton und Danijel Grum – in diese Gegend kamen. Auch wenn nicht bekannt ist, ob das Engagement D. Grums in Žrnovo lediglich dem Zufall geschuldet war oder den Wunsch des Dorfes nach einem besseren Leben widerspiegelte, kann man doch schließen, dass er die herausragendste musikalische Persönlichkeit war, die wesentlich zum Musikleben in Žrnovo beigetragen hat. Grum leistete in Janjina (1938) einen wichtigen und systematischen Beitrag zum Musikleben. Trotz des sich nähernden (Zweiten Welt-) Kriegs überdauerten die erworbenen musikalischen Kenntnisse und Fertigkeiten als tragfähige Grundlage für das Nachkriegsmusikleben – sowohl in Janjina als auch in Žrnovo.

Der Dirigent Danilo Grum ist der Sohn des slowenischen Komponisten, Organisten und Chorleiters Anton Grum (1877–1975). Danijel wurde am 2. Februar 1909 in Ljubljana geboren. Nach der Volksschule schrieb er sich in Ljubljana an der Lehrerbildungsanstalt ein und schloss sie 1928 ab. Seine Ausbildung setzte er in Zagreb an der dortigen Musikakademie fort und diplomierte 1935 in Komposition. Bereits während des Studiums leitete er über zwei Jahre als Opernkapellmeister und Korrepetitor am Nationaltheater in Ljubljana auch das Radioorchester (in Ljubljana). Dieses zwar nur 12 köpfige Ensemble ermöglichte ihm dennoch, auch leichtere Salonmusik zu interpretieren und Komponisten neuer slowenischer Musikwerke zu fördern. Als Besonderheit sei erwähnt, dass er im Januar 1934 bei einem Konzert slawischer Musik in Wien neben der Sonate für Violine und Klavier (?) von Slavko Osterc (1895–1941) auch zwei seiner kürzeren Kompositionen präsentierte. D. Grum erweiterte seine musikalische Ausbildung am Wiener Musikkonservatorium, wo er eine zusätzliche Dirigentenausbildung erwarb. Als er Ljubljana 1936 verließ, war er vier Jahre lang in Janjina auf der

Halbinsel Pelješac (Kroatien) tätig. Dort leitete er die Blasmusik und den Chor und veranstaltete 20 erfolgreiche Konzerte. In dieser Zeit gab er *Pet Marijinih pesmi* (Fünf Marienlieder) für gemischten Chor (im Druck) heraus (1937).

Nach Slowenien, nämlich nach Slovenske Konjice, kehrte Grum im Frühjahr 1940 zurück und trat dort die Stelle des Musikpädagogen an der Bürgerschule an. 1941 wurde er wegen seiner Mitarbeit in der OF (Befreiungsfront) für einige Zeit inhaftiert, anschließend jedoch auf Intervention als italienischer Staatsbürger (dies rührte gewiss noch aus dem dalmatinischen Janjina her) freigelassen und ausgewiesen. Eine neue Anstellung erhielt er in der Nähe von Judenburg (Österreich), wo bereits seine Ehefrau Ema unterrichtete. Nach dem Ende des Zweiten Weltkriegs kehrten beide zu Fuß nach Maribor zurück und wurden im Oktober 1945 an das Gymnasium in Murska Sobota versetzt. Danijel belebte an seinem neuen Wohnort das Musikleben bald wieder. Klavier unterrichtete er auch an der dortigen Musikschule, die 1946 nach dem Krieg gegründet worden war. Sehr bald wurde er dort auch Direktor (1948–1959). Gemeinsam mit anderen Lehrkräften bereitete er zahlreiche Konzerte vor; unter anderem führten sie die Operette *Plavinska roža* (Die Alpenblume; 1937) von Radovan Gobec (1909–1995) auf. Er organisierte eine große Zahl öffentlicher Auftritte der Musikschule. Den größten Widerhall fand ein Orchesterkonzert in Zusammenarbeit mit dem gemischten und dem Frauenchor unter der Leitung von Vladimir Močan. Auf diesem Konzert wurden erstmals Volkslieder aus dem Übermurgebiet in Grums Bearbeitung öffentlich aufgeführt, die später im Druck erschienen. Danilo Grum widmete sich intensiv dem Sammeln und Notieren von Volksmelodien. Gemeinsam mit Bela Horvat und Janez Šiftar gab er 1953 in Murska Sobota *Narodne pesmi iz Prekmurja* (Volkslieder aus dem Übermurgebiet) heraus, im folgenden Jahr (1954) dann weitere Volkslieder aus dem Übermurgebiet. Aus beiden Ausgaben wurden einzelne GrumBearbeitungen für verschiedene Publikationen und Notenmappen übernommen. Einige davon wurden in Abschlussarbeiten von Studierenden der Pädagogischen Fakultät der Universität Maribor bearbeitet.

1959 verließ er aufgrund der damaligen politischen Verhältnisse Murska Sobota und zog mit seiner Familie zunächst nach Štore und anschließend nach Celje. Hier blieb er bis zu seinem Lebensende, mehr als 30 Jahre: 1959–1990. Und wieder hinterließ er, wie überall, wo er wirkte, einen nachhaltigen (musikalischen) Eindruck. In der wesentlich größeren, der Musik noch mehr zugeneigten und weiterentwickelten Stadt Celje (nach Janjina, Slovenske Konjice und Murska Sobota) unterrichtete er an der dortigen Lehrerbildungsanstalt Musik und leitete den Mädchenchor. Heute setzt der *Dečkiški pevski zbor Gimnazije Celje – Center* (Mädchenchor des Gymnasiums Celje – Center) diese außergewöhnliche Qualität und Tradition fort. D. Grum wirkte viele Jahre aktiv im Komitee des dortigen *Mladinski pevski festival* (Jugendchorfestival, gegründet 1946) mit – gut zehn Jahre nach seiner Gründung, von 1959 bis 1990 –, das sich heute zum

Mednarodni mladinski pevski festival Celje (Internationales Jugendchorfestival Celje) entwickelt hat. In seiner herausragenden musikalischen Vielseitigkeit sammelte Grum musikalische Jugendliteratur und bereicherte damit insbesondere die Musikbibliothek des Festivals (*MMPF Celje*). 1973 ging Danilo Grum in den Ruhestand, verbrachte den Rest seines Lebens in Celje und verstarb dort am 21. Dezember 1990. Er ist auch in Celje beigesetzt.

Grums (chorische) Musik ist bis heute aktuell und beliebt. Vor allem seine Bearbeitungen von Volksliedern aus dem Übermurgebiet bleiben im Repertoire zahlreicher Chöre; ebenso ist Grums (vokales) Oeuvre regelmäßig sowohl auf Konzerten und Festivals als auch in der Diskografie vertreten.

Schlagwörter: Danijel Danilo Grum, Musikpädagogik, Žrnovo, Korčula, Janjina, Pelješac

